

การรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไหม้ หมู่ที่ 1 ตำบล ท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Treatment of Sangias Disease by folk wisdom, A case study of Ban Pa
Mai community, Moo 1, Tha Ngio Subdistrict, Mueang District,
Nakhon Si Thammarat Province

พรชิตา จิตมั่ง¹, เดโช แขน้ำแก้ว², พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์³ และเชษฐา มุหะหมัด⁴
Pornchita Jitmang, Daycho Khaenamkhaew, Pongphasit Onchan and
Chatta Muhamut

Received: December 20, 2019

Revised: February 2, 2020

Accepted: April 17, 2020

DOI: 10.14456/jra.2020.14

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและ
แนวทางส่งเสริมในการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีผู้ให้ข้อมูล คือ หมอพื้นบ้าน จำนวน 3
คน ผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคซาง จำนวน 2 คน ผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคซาง จำนวน 1
คน และผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการสืบทอดการรักษาโรคซางสืบทอดกันมา
จำนวน 2 คน เลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และการสังเกต
แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) วิธีการรักษาโรคซาง
โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านมีการไหว้ครูเพื่อเคารพครูบาอาจารย์โดยใช้ดอกไม้ ธูปเทียน และหมากพลู
จากนั้นจึงทำการประเพณีอาการโดยการพูดคุยกับผู้ป่วยและเตรียมอุปกรณ์ในการรักษาจากการ
สังเกตบริเวณลำคอเกิดแผลหรือรอยแดง และหากมีไข้ควรเช็ดตัวเพื่อลดไข้ ใช้น้ำขมิ้นต้มน้ำ ด่างและ
เผา โดยมีตัวยาสมนไพรหลากหลายชนิด และต้องคำนึงถึง คือ ข้อห้ามในการรักษา เช่น งดใช้ยาตัว
อื่นก่อน 1 ชั่วโมง และไม่ควรดื่มน้ำอัดลมเพราะจะทำให้มีอาการอาเจียน และ 2) แนวทางส่งเสริม
ในการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน ควรส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคซาง

¹⁻⁴ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช; Faculty of Humanities and
Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.

Corresponding author, e-mail: Daycho_kha@nstru.ac.th, Tel. 084-9323736

เช่น สาธิต และสอนวิธีใช้สมุนไพรการส่งเสริมกระบวนการและขั้นตอนในการรักษา เช่น การสอบถามอาการเบื้องต้น ชนิดตัวยาหรือสมุนไพรที่รักษารวมถึงการดูแลผู้ป่วยหลังการรักษาและการติดตามอาการอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสร้างการยอมรับและความน่าเชื่อถือในการรักษาควบคู่การออกกำลังกายและการส่งเสริมให้ผู้สืบทอดวิธีการรักษาให้มีความรู้และความชำนาญ เช่น หลักการรักษาและสรรพคุณของยาสมุนไพร

คำสำคัญ: โรคซาง, การรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน, ชุมชนบ้านป่าไหม้

Abstract

This article to study the methods of treating diseases from folk wisdom and promotion guidelines for the treatment of Sang diseases by folk wisdom. There were informants, folk doctors with 3 key, the sick and healed with 2 key, Patients undergoing treatment with 1 key, and community leaders who played a role in driving the succession of the treatment with 2 key. Data were collected using interview forms, observation without participation and Descriptive data analysis. Findings were as follow: (1) The methods of treating diseases from folk wisdom; With respect to the teacher of using flowers, joss sticks, candles and betel nuts. Assess the symptoms by talking, after that, prepare equipment and patients. Observe around the throat, sores or red patches, if there is fever; wipe the body to reduce fever. Use boiled, dried and burned drugs with a variety of herbal medicines. There are contraindications for treatment, such as refraining from using medication. Another one hour before and do not drink soft drinks because it will cause vomiting. (2) Promotion guidelines for the treatment of Sang diseases by folk wisdom: Promoting the use of local herbs in the treatment of Sang diseases, such as demonstrating and teaching to use herbs. Promoting treatment processes and procedures, such as asking basic symptoms and taking herbal medicines. Patient care after treatment and close monitoring. As well as creating acceptance and credibility in the treatment alongside exercise. Promoting the succession of treatment methods with knowledge and expertise, such as the treatment principles and properties of herbal medicines.

Keywords: Sangias Disease, The Treatment of Sangias Disease by folk wisdom, Ban Pa Mai community

บทนำ

ยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่ายาแพทย์แผนไทยโบราณล้วนหายไปพร้อมกับการเติบโตทางด้านการแพทย์ปัจจุบันที่การกระจายตัวอย่างแพร่หลายในชุมชน หรือเมืองต่าง ๆ จึงทำให้มีบุคคลบางกลุ่มบางประเภทนำยาเคมีเข้ามาใช้ในการบำรุงตนเองเพื่อชะลอวัยและบำรุงให้ร่างกายมีการเจริญเติบโต และรักษาโรคต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะมีการนำยาเคมีเข้ามาบำบัดโรคเป็นจำนวนมาก ทั้งการดื่มรับประทานเป็นยาชนิดผง และยาชนิดน้ำแต่ประสิทธิภาพของแต่ละตัวยาก็มีความแตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ก็ยังมีความเชื่อที่สืบทอดกันมาว่าสมุนไพรบางชนิดในการรักษาโรคของตนเอง เช่น การรักษาโรคซาง เพราะลักษณะอาการของโรคซางนั้นผู้ป่วยจะมีร่างกายผอม กล้ามเนื้อลีบ เกิดแผลบริเวณผิวหนัง โดยโรคซางนั้นเกิดขึ้นได้ทุกช่วงอายุได้ เนื่องจากการทำงานในระบบของร่างกายมีความเสี่ยงและอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมในหลาย ๆ ด้าน (สุพน ทิมอ่ำ, 2551; หมอพื้นบ้านคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์) โดยส่วนใหญ่แล้วคนในชุมชนบ้านป่าไหม้ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาชีพหลักคือ การทำนา และเก็บยางพารา อีกทั้งยังส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมความพอเพียงที่ยั่งยืน โดยการปลูกพืชผักสมุนไพรเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับตนเอง ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน (หมอพื้นบ้านคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์) จึงมีการคิดค้นที่จะผลิตยาสมุนไพรจากฝีมือคนในพื้นที่ที่จะเน้นการรักษาโดยวิธีการทางธรรมชาติ เช่น การใช้พืชสมุนไพร ทั้งพืชสมุนไพรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและพืชสมุนไพรที่มีการปลูกไว้รับประทานและเพื่อรักษาโรคด้วยตนเอง สมุนไพรได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งผ่านการอบรมเลี้ยงดูมาจากรุ่นปู่ย่าตายายโดยการปลูกฝังในการดูแลตนเองโดยเฉพาะเน้นการบำบัดโรคมากกว่าการพึ่งยาสมัยใหม่ โดยยาสมุนไพรที่ชาวบ้านผลิตขึ้นมานั้นเกิดจากสูตรตำรับยาโบราณมีทั้งสมุนไพรที่ผลิตเป็นยาซึ่งสามารถรับประทานได้ทั้งต้นเช่น ก้าน ใบ ราก หรือลำต้น ในทางกลับกันผู้คนกลับมองข้ามพืชสมุนไพร เพราะเชื่อว่าสมุนไพรที่ขึ้นตามป่าเขา ไม่สามารถรักษาให้หายได้จึงเกิดการโต้แย้งกันในการแพทย์ระหว่างแพทย์แผนโบราณและแพทย์แผนปัจจุบันประกอบกับโรคซางเป็นโรคนี้จะพบในผู้ป่วยต่างจังหวัดมากกว่าผู้ป่วยในชุมชนเมือง รวมทั้งผู้ดูแลขาดความรู้ความชำนาญและเข้าใจในการรักษาโรค การรักษาอย่างผิดวิธี ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อผู้ป่วย การไม่ใส่ใจดูแลผู้ป่วยส่งผลต่อร่างกายอย่างยิ่ง (หมอพื้นบ้านคนที่ 2, 2563, 2 กุมภาพันธ์) โดยโรคซางที่บ้านป่าไหม้เกิดขึ้นกับเด็กส่วนใหญ่ เพราะมีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารที่ขาดสารอาหาร ส่งผลทำให้เด็กในพื้นที่นั้นป่วยเป็นโรคซาง และเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เช่น ปี 2560 ประมาณ 70 คน ปี 2561 ประมาณ 110 คน และปี 2562 ประมาณ 160 คน และส่วนหนึ่งซื้อยาไปต้มเองจึงมีการนำพืชสมุนไพรหลายชนิดมาใช้ในการรักษาโรคซางร่วมกับพิธีกรรมตามคติความเชื่อหลักศาสนาของคนในชุมชนบ้านป่าไหม้ หมอพื้นบ้านคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่อง การรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไหม้ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะเล็งเห็นถึงผลที่เกิดขึ้นกับสุขภาพร่างกาย และความปลอดภัยในการรักษาด้วยสมุนไพรของ

ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาอย่างถูกวิธี และไม่มีผลกระทบต่อร่างกาย อีกทั้งการใช้ยาสมุนไพรพื้นบ้านในการดูแลตนเองและบุตรหลาน สามารถลดรายจ่ายในการเข้าไปใช้บริการโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน และยังเป็นการรักษาภูมิปัญญาพื้นบ้านให้คงอยู่ รวมทั้งสามารถบูรณาการต่อยอดการใช้สมุนไพรให้มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมในการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 8 คน ประกอบด้วยกลุ่มหมอพื้นบ้าน จำนวน 3 คนโดยการเลือกแบบเจาะจงเนื่องจากมีความรู้ความชำนาญในการรักษาโรคซางโดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และกลุ่มผู้ที่ผลักดันให้เกิดการรักษาโดยการใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่สืบทอดต่อกันมา จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ โดยการสร้างให้ตรงกับประเด็นที่ไปสัมภาษณ์และจะต้องมีการทดลองใช้ก่อนจะไปเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ (1) วิธีการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านได้แก่ การให้วิครู การประเมนอาการ การเตรียมอุปกรณ์และผู้ป่วย กระบวนการรักษา และข้อห้ามในการรักษา และ (2) แนวทางส่งเสริมการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านได้แก่ การใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษา การส่งเสริมกระบวนการและขั้นตอนในการรักษา การส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยหลังการรักษา การยอมรับและความน่าเชื่อถือการรักษาโรคแบบพื้นบ้าน และการส่งเสริมผู้สืบทอดวิธีการรักษา

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับวิธีการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน และแนวทางส่งเสริมการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านโดยสังเกตจากการทำงานของหมอพื้นบ้าน

2.3 เครื่องบันทึกเสียงและภาพ เป็นการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และถ่ายภาพประกอบขณะสัมภาษณ์โดยการใช้กล้องถ่ายภาพจากโทรศัพท์มือถือทุกครั้ง เพื่อเป็นหลักฐานประกอบให้มีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลเบื้องต้นโดยการลงสำรวจพื้นที่ชุมชนบ้านไผ่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามีการใช้สมุนไพรรักษาโรคมาากเพียงใด และค้นคว้าจากเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นมีการติดต่อและประสานงานกับหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคซางเพื่อหาข้อมูลในการรักษาอย่างถูกวิธี การนัดแนะวันเวลาเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อหน้าที่การงาน และสัมภาษณ์ เพื่อใช้ข้อมูลในการสัมภาษณ์นั้นนำมารวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล และหากข้อมูลส่วนใดไม่ชัดเจนก็จะไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการวิเคราะห์ที่เป็นวิธีการเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจนและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. วิธีการรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไหม หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจี่อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1.1 การไหว้ครูโดยมีการจัดลำดับเพื่อให้ง่ายต่อการทำพิธีทุกครั้งการปฏิบัติตนและปฏิบัติตามอย่างตั้งใจ มีความมุ่งมั่นต่อการทำพิธี จะต้องไม่ลบหลู่หรือกระทำผิดต่อครูบาอาจารย์ และต้องสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ บรรพบุรุษหรือครูหมอที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รักษาและผู้รับการรักษาส่งที่ขาดไม่ได้และจะต้องมีทุกครั้งเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องบูชาและสักการะครูหมอมานตั้งแต่สมัยอดีต ซึ่งอุปกรณ์ประกอบด้วยดอกไม้ ธูปเทียน และหมากพลู ดังคำสัมภาษณ์ของหมอพื้นบ้านคนที่ 1 ดังนี้

“จะต้องมีการไหว้ครูและวันเวลาไม่คลาดเคลื่อน จะต้องชัดเจนในการทำพิธี รู้กฎ ระเบียบเคร่งครัด คำนี้ถึงความถูกต้อง ใช้อุปกรณ์คือ ดอกไม้ ธูปเทียน และหมากพลู ไม่ทำผิดต่อครูบาอาจารย์ เจ้าของวิชา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์” (หมอพื้นบ้านคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

1.2 การประเมินอาการเป็นการสังเกตอาการของผู้ป่วยตั้งแต่ต้นว่ามีลักษณะอาการอย่างไรโดยจะต้องบอกหมอพื้นบ้านที่จะทำการรักษาอย่างชัดเจนและการพูดคุยกันระหว่างหมอพื้นบ้านกับผู้ป่วยที่มาทำการรักษา สอบถามถึงอาการและต้นเหตุของอาการ ก่อนจะทำการรักษาถึงสาเหตุของคนที่ป่วยได้รับทราบเมื่อผู้ป่วยมีโรคแทรกซ้อนมาตั้งแต่เริ่มแรกควรแจ้งหมอพื้นบ้านให้รับทราบเพราะตัวยางบางชนิดไม่สามารถใช้ร่วมกันได้ หลังจากผู้ป่วยได้รับการรักษาของหมอพื้นบ้านแล้วนั้นจะต้องดูแลตนเอง และต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อไป โรค ดังคำสัมภาษณ์ของหมอพื้นบ้านคนที่ 2 ดังนี้

“การพูดคุยร่วมกันระหว่างหมอกับญาติ และการถามถึงสาเหตุการป่วยในเด็ก ว่าเกิดจากอะไร การถามถึงลักษณะอาการ แพ้ยาหรือไม่ มีโรคแทรกซ้อนหรือไม่ ผู้ป่วยจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง หากแพ้ยาหรือมีโรคแทรกซ้อนจะต้องแจ้งหมอให้ชัดเจน เพราะสมุนไพรบางตัวที่ใช้ไม่เหมาะกับโรค หลังจากนั้นก็จะแนะนำการดูแลตัวเองเบื้องต้นเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้ป่วยที่มาปรึกษา แนะนำวิธีการดูแลตนเองขณะป่วยให้กับผู้ป่วย หากเป็นเด็กก็ให้ญาติที่มาด้วยหรือพ่อแม่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด” (หมอพื้นบ้านคนที่ 2, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

1.3 การเตรียมอุปกรณ์และผู้ป่วย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตัวยาสสมุนไพรรักษาแต่ละชนิดและต้องเหมาะสมกับอายุ โดยตัวยางที่ใช้มีทั้งชนิดน้ำ และผงนำมาละลายเข้าด้วยกันเพื่อให้เหมาะสมกับ

ผู้ป่วย ซึ่งตัวยาแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน ผู้ที่มารักษาส่วนใหญ่จะเป็นเด็กในพื้นที่ที่มีการรักษาแตกต่างกัน หมอพื้นบ้านจะต้องตรวจอาการชัดเจนการรักษาอาจจะเหมือนกันหรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับช่วงอายุ ดังคำสัมภาษณ์ของหมอพื้นบ้านคนที่ 3 และผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคซาง ดังนี้

“ยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโดยขึ้นอยู่กับว่าโรคที่มารักษาเป็นโรคใดใช้ระยะเวลาในการรักษามากน้อยเพียงใด ตัวยาที่มีทั้งชนิดเม็ดและชนิดผง นำมาละลายน้ำ โดยหมอจะมีการจับตัวผู้ป่วยที่มีโรคซางและมีการเป่ายาให้กับผู้ป่วย การรักษาแต่ละแบบแตกต่างกันขึ้นอยู่กับผู้ป่วย ถ้าเป็นเด็กอายุน้อยตั้งแต่แรกเกิดตัวยารักษาจะมีฤทธิ์อ่อน ส่วนผู้ใหญ่มีภูมิต้านทานในตัวเองมากกว่า การรักษา ก็จะส่งผลดี และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่มาทำการรักษา จนสามารถที่จะมารักษาอย่างต่อเนื่อง” (หมอพื้นบ้านคนที่ 3, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

“ถ้าต้มกินเองที่บ้านก็สามารถกะให้พอดีกับปริมาณตามต้องการ และจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด คอยให้รับประทานยาทุก ๆ ครั้ง ที่อาการเริ่มรุนแรง” (ผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคซางคนหนึ่ง, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

1.4 กระบวนการรักษาประกอบด้วยเฝ้าสังเกตอาการของโรคซาง ซึ่งต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการรักษานานหรือไม่ การสังเกตในขณะที่มีการป่วยว่าบริเวณลำคอเกิดแผลหรือรอยแดง ผู้ปกครองจะต้องสังเกตอาการป่วยของเด็กว่าอาการเป็นแบบใดและต้องมีการเช็ดตัวเพื่อลดไข้ ผู้ปกครองจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด คอยให้รับประทานยาทุก ๆ ครั้ง ที่อาการเริ่มรุนแรง และจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ป่วยเช่นเดียวกัน ตัวยาที่ใช้ในการรักษามีทั้งชนิดต้ม ตากและเผา โดยสมุนไพรที่ใช้ในการรักษามีดังนี้ โกงฐพุงปลา จันทร์เทศ เมล็ดมะกอก โกงฐสอ โกงฐเขมา โกงฐจุฬาลัมพา โกงฐก้านพร้าว ก้านพลู จันทร์แดง หางปลาช่อน ดอกปลาหมึก และน้ำประสานทอง ดังคำสัมภาษณ์ของหมอพื้นบ้านคนที่ 1 และผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคซาง ดังนี้

“ถามถึงอาการเบื้องต้นอีกครั้งและสังเกตในขณะที่มีการป่วยว่าบริเวณลำคอเกิดแผลหรือรอยแดงหรือไม่ สังเกตอาการป่วยของเด็กนั้นว่าอาการเป็นแบบใดและต้องมีการเช็ดตัวเพื่อให้ไข้ลด การใช้ตัวยาหลากหลายชนิด ทั้งการตากแห้ง การต้ม และการเผา ตัวยาประเภทต้ม ได้แก่ ชะเอมเทศ โกงฐพุงปลา จันทร์เทศ เมล็ดมะกอก โกงฐสอ โกงฐเขมา โดยการต้มใช้เวลา 2 วัน โดยผ่านการกรองกากออก 2) ตัวยาประเภทตากแห้ง ได้แก่ โกงฐจุฬาลัมพา โกงฐก้านพร้าว ก้านพลู จันทร์แดง หางปลาช่อน ดอกปลาหมึก โดยแต่ละตัวยายใช้เวลาตากให้แห้งสนิทใช้เวลานานระยะเวลา 1 สัปดาห์ 3) ตัวยาประเภทการเผา เช่น น้ำประสานทอง ระยะเวลาการเผาใช้เวลา 1 ชั่วโมง” (หมอพื้นบ้านคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

“การปฏิบัติตามหมอฟันบ้านอย่างเคร่งครัด เพราะหากเราไม่ดูแลตนเองใช้ยาที่ชนิดก็ไม่หาย ต้องดูแลตนเองด้วย” (ผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคซางคนหนึ่ง, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

1.5 ข้อห้ามในการรักษา ผู้ป่วยจะต้องงดใช้ยาตัวอื่นก่อน 1 ชั่วโมงเพื่อให้ร่างกายได้รับยาตัวใหม่ไปช่วยรักษาและทำให้โรคซางในเด็กค่อย ๆ ลดอาการลง เพราะหากรับประทานยาตัวอื่นควบคู่กันอาจจะส่งผลเสียหรือผลข้างเคียงและไม่ควรดื่มน้ำอัดลมเพราะจะทำให้มีอาการอาเจียนออกมา ซึ่งตัวยาก็จะไม่ซึมเข้าไปสู่ร่างกาย ดังคำสัมภาษณ์ของหมอฟันบ้านคนที่ 1 และผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคซาง ดังนี้

“งดรับประทานยาทุกชนิดก่อนมาทำการรักษา 1 ชั่วโมงเพื่อไม่ให้เกิดผลข้างเคียง” (หมอฟันบ้านคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

“หมอลี้ห้ามไม่ให้ดื่มน้ำอัดลมตามไปหลังรับประทานยาเพราะจะทำให้เกิดอาการคลื่นและอาเจียนออกมา” (ผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคซาง คนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

จากการศึกษาวิธีการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไหม้ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจิ้งฉางอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชมีตัวอย่างสมุนไพร ดังภาพที่ 1-13

ภาพที่ 1 ชะเอมเทศ

ภาพที่ 2 โกฐฟุงปลา

ภาพที่ 3 จันทน์เทศ

ภาพที่ 4 เมล็ดมะกอก

ภาพที่ 5 โกศสอ

ภาพที่ 6 โกฐเขมา

ภาพที่ 7 โกฐจุฬาลัมพา

ภาพที่ 8 โกฐก้านพร้าว

ภาพที่ 9 ก้านพลู

ภาพที่ 10 จันทน์แดง

ภาพที่ 11 หางปลาช่อน

ภาพที่ 12 ดอกปลาหมึก

ภาพที่ 13 ห้องเก็บสมุนไพร

กล่าวโดยสรุปว่า วิธีการรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าใหม่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การให้ครูและทำพิธีอย่างตั้งใจ เตรียมผู้ป่วยด้วยการประคบอาการ เตรียมยาสมุนไพร และจึงทำการรักษา โดยมีข้อห้ามในการรักษา คือ งดใช้ยาตัวอื่นก่อน 1 ชั่วโมง และไม่ควรดื่มน้ำอัดลม

2. แนวทางส่งเสริมในการรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าใหม่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

2.1 การส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคทาง เป็นการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในพื้นที่ที่ยังใช้การรักษาสมุนไพรที่เกิดขึ้นเองภายในพื้นที่หรือซื้อมาจากภายนอก หรือชาวบ้านปลูกขึ้นเองเพื่อใช้รักษาโรค ควรส่งเสริมและเริ่มต้นจากตนเองก่อนการกระทำตนเป็นแบบอย่างให้คนอื่น ซึ่งการยอมรับจากการรักษาโดยใช้สมุนไพร ทำให้ชาวบ้านเข้าใจ และให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการรักษาเบื้องต้น โดยการนำหมอพื้นบ้านนั้นมาเป็นแบบอย่างมีการสาธิต และสอนวิธีใช้สมุนไพรอย่างถูกต้องและได้ผล ดังคำสัมภาษณ์ของหมอพื้นบ้านคนที่ 2 และผู้นำชุมชนคนที่ 1 ดังนี้

“ควรณรงค์ให้ชาวบ้านปลูกพืชสมุนไพรกันมาก ๆ หากคนในชุมชนตระหนักถึงการรักษาแบบโบราณยังช่วยลดรายจ่ายได้มาก เมื่อบุตรหลานในครอบครัวเกิดเจ็บป่วยกะทันหันยังสามารถไปรักษาที่บ้านหมอได้ตลอดเวลา” (หมอพื้นบ้านคนที่ 2, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

“การรักษาแบบโบราณนั้นมันเป็นการรักษาตั้งแต่รุ่นทวด สืบทอดต่อมาก็ไม่แปลกที่คนในชุมชนยังรักษาแบบโบราณกันมากขึ้น ได้รับการยอมรับจากการรักษาโดยใช้สมุนไพร หมอพื้นบ้านมีการสาธิต และสอนวิธีใช้สมุนไพรอย่างถูกต้อง” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

2.2 การส่งเสริมกระบวนการและขั้นตอนในการรักษามีการสอบถามถึงอาการว่ามีลักษณะอาการเบื้องต้น โดยการรักษาร่างกายที่รับยาร่างกายจะค่อย ๆ พ้นตัว และปรับสภาพร่างกายให้กลับมาเป็นปกติ และตัวยารักษาต้องเหมาะสมกับเด็ก หรือผู้ป่วยทั้งนี้ครอบครัวของเด็กต้องเข้ามามีส่วนช่วยในการดูแลให้เด็กที่ไปรักษาให้ตามคำแนะนำของยาแพทย์หรือหมอพื้นบ้าน และปราศจากโรคหลังจากการรักษา ซึ่งผู้ป่วยในหลากหลายช่วงอายุไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยรุ่น หรือ

วัยผู้สูงอายุการที่จะได้รับการรักษาของโรคก็ต่างกัน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคซางคนที่ 2 ดังนี้

“เคยได้รับการรักษากับหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคซางถึง 2 ครั้ง การรักษานั้นจะมีการถามถึงอาการว่ามีลักษณะอย่างไร และหมอพื้นบ้านที่ทำการรักษานั้นจะมีการจับที่ลำตัว และให้รับประทานยาเป็นยารากไม้ชนิดนำมาต้มกิน และยาชนิดผงละลายน้ำ การรักษาว่าจะหายใช้เวลา 3-4 วันร่างกายจะค่อยๆฟื้นตัวและปรับสภาพร่างกายให้กลับมาเป็นปกติ โดยเด็กและผู้ใหญ่นั้นรักษาต่างกัน” (ผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคซางคนที่ 2, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

2.3 การส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยหลังการรักษาจะพบเห็นผู้ป่วยในหลากหลายช่วงอายุไม่ว่าจะเป็น วัยเด็ก วัยรุ่น หรือวัยผู้สูงอายุการได้รับการรักษาของโรคก็ต่างกันการติดตามอาการอย่างใกล้ชิดจะต้องไม่อยู่ในภาวะเครียดต่อโรคซาง โดยต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดการฝึกให้ผู้ป่วยนั้นดูแลตนเองในทุก ๆ ด้านซึ่งจะเกิดการผลักดันและสนับสนุนการรักษาแบบหมอพื้นบ้านโบราณให้กับผู้ป่วยตั้งแต่เริ่มต้น การสร้างประสิทธิภาพของตัวยาเพื่อรักษาโรคในเด็ก การสร้างความเข้าใจและความอบอุ่นตลอดการรักษาของผู้ป่วยและหมออย่างใกล้ชิด ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคซางคนที่ 1 และหมอพื้นบ้านคนที่ 1 ดังนี้

“หลังจากได้รับการรักษาจากหมอพื้นบ้านที่มีความชำนาญเรื่องการรักษาโรคซางนั้น หมอจะนัดมาดูอาการอีกครั้งที่บ้านและคอยถามถึงอาการหลังจากรักษาไป ว่ายาที่รับประทานเข้าไปคนไข้มีอาการอย่างไร และมีการติดตามอย่างใกล้ชิดแต่การรักษาใช้เวลานานมาก แต่ไม่มีผลเสียต่อร่างกาย” (ผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคซางคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

“จะติดตามอาการของผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด มีการคอยทั่วถึงมีการสังเกตอาการอยู่ตลอดเวลาเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบ หากอาการไม่ดีขึ้นก็ให้ไปพบแพทย์โดยผู้ป่วยนั้นต้องดูแลตัวเองด้วยไม่สร้างความน่าเบื่อให้กับผู้ดูแล ด้วยความรักการเอาใจใส่ดูแลสม่ำเสมอ” (หมอพื้นบ้านคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

2.4 การส่งเสริมการยอมรับและความน่าเชื่อถือในการรักษาโรคซางแบบพื้นบ้านชุมชนมีการสนับสนุนเรื่องการรักษาผู้ป่วยด้วยวิถีธรรมชาติอยู่แล้ว และยังผลักดันแรงจูงใจให้ชาวบ้านมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านการออกกำลังกายเพื่อลดโรคและตัวยาสมุนไพรในการรักษาเพื่อสร้างการยอมรับและความรู้ให้กับบุคคลภายนอก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคซางและผู้นำชุมชนคนที่ 2 ดังนี้

“ส่วนใหญ่คนในพื้นที่จะรักษาโรคซางจำนวนมาก เพราะว่าเป็นการรักษามาตั้งแต่โบราณการถ่ายทอดมาแต่รุ่นทวด คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เมื่อเวลาเด็กหรือลูกมีอาการเจ็บป่วยก็จะไปรักษากับหมอพื้นบ้านเพราะรักษาหายจริง แต่ใช้เวลานาน

เพราะยากจะค่อย ๆ ฟื้นตัว” (ผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคทางคนหนึ่ง, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

“ชุมชนมีการสนับสนุนเรื่องการรักษาผู้ป่วยด้วยวิถีธรรมชาติอยู่แล้ว และยังผลักดันแรงจูงใจให้ชาวบ้านมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านการออกกำลังกายเพื่อลดโรค” (ผู้นำชุมชนคนที่ 2, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

2.5 แนวทางส่งเสริมผู้สืบทอดวิธีการรักษาโรคทางแบบพื้นบ้านส่วนมากจะเป็นบุคคลใกล้ชิดของหมอพื้นบ้าน หรือลูกหลานที่มารับการรักษาจากปู่ย่าจนกระทั่งได้มีความเข้าใจได้ถ่ายทอดด้านภูมิปัญญาเพราะต้องมีความรู้ ความชำนาญ รู้หลักในการการรักษาและสรรพคุณของตัวยาสมุนไพรแต่ละชนิดที่ใช้รักษาโรคทางของผู้ป่วย ดังคำสัมภาษณ์ของหมอพื้นบ้านคนที่ 2 และผู้นำชุมชนคนที่ 1 ดังนี้

“คงต้องเป็นลูกสาวของครูหมอ เพราะอยู่กับการรักษาและเรียนรู้มาตั้งแต่เด็กและมีความชำนาญมากกว่าคนทั่วไป และเป็นคนที่เชื่อใจ และไว้วางใจได้ ไม่ทำให้การรักษาคนป่วยเกิดความพลาด” (หมอพื้นบ้านคนที่ 2, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

“ต้องสืบทอดจากปู่ย่าจน และต้องมีความชำนาญน่าเชื่อถือ” (ผู้นำชุมชนคนที่ 1, 2563, 2 กุมภาพันธ์)

กล่าวโดยสรุปว่า แนวทางส่งเสริมในการรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไม้ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการส่งเสริมการหาสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคทาง โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกสมุนไพรเพื่อการใช้รักษาโรค พร้อมทั้งสาธิตถึงวิธีใช้สมุนไพรอย่างต่อเนื่องการส่งเสริมกระบวนการและขั้นตอนในการรักษา เช่น ถามอาการเบื้องต้น ตัวยาที่รักษาต้องเหมาะสมรวมทั้งครอบครัวของผู้ป่วยต้องมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยทั้งก่อนการรักษาและหลังการรักษา รวมถึงติดตามอาการอย่างใกล้ชิด สร้างการยอมรับในการรักษาโรคทางแบบพื้นบ้านด้วยวิถีธรรมชาติควบคู่การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมการผู้สืบทอดวิธีการรักษาโรคทางแบบพื้นบ้าน จากปู่ย่าจนให้มีความรู้ ความชำนาญ รู้หลักการการรักษาและสรรพคุณของตัวยาสมุนไพร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น พบว่า มุมมองของผู้สอนและผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับการตัดเกรดซึ่งขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจและการใช้ดุลยพินิจของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อลดสภาพปัญหาดังกล่าว ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในทุกกระดับควรเปิดกว้างทางความคิดยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การมุ่งวัดคุณภาพไม่ใช่การจำกัดเกรดด้วยการใช้อำนาจหรือดุลยพินิจในการตัดสินใจเพียงอย่างเดียวหากแต่ต้องมองระบบการเรียนการสอนอย่างรอบด้านและเป็นธรรม ใส่ใจในข้อมูลและศึกษาสภาพการเรียนการสอน หลักสูตร ลำดับวิชา แผนการเรียน 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลควรมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้แผนที่ความคิด เป็น

ต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ต่างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำมาสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าถึงกระบวนการศึกษามากขึ้น และ 3) การให้ความเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้สอนให้สามารถพิจารณาคะแนนและกระบวนการตัดเกรดที่สุจริตและไม่มีข้อแลกเปลี่ยนตามหลักปฏิบัติและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานและผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

1. วิธีการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวิธีการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน เริ่มด้วยการให้หัวครูและทำพิธีอย่างตั้งใจเพื่อเคารพครูบาอาจารย์ มีอุปกรณ์ ได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน และหมากพลู จากนั้นเตรียมผู้ป่วยด้วยการประคบอาการโดยการพุดคุดกันระหว่างหมอพื้นบ้านกับผู้ป่วย แล้วจึงเตรียมยาสมุนไพรที่เหมาะสมกับอายุทั้งชนิดน้ำ และผงละลายน้ำให้เหมาะกับผู้ป่วย และจึงทำการรักษา โดยสังเกตบริเวณลำคอเกิดแผลหรือรอยแดง หากมีไข้ควรเช็ดตัวเพื่อให้ลดไข้ และรับประทานยาสมุนไพรทุก ๆ ครั้งที่มีอาการตัวยาที่ใช้ในการรักษามีทั้งชนิดต้ม ตากและเผา ตัวยาประกอบด้วย โกงสุพุงปลา จันทร์เทศ เมล็ดมะกอก โกงสุสอ โกงสุเขมา โกงสุจุฬาลัมพา โกงสุก้านพร้าว ก้านพลู จันทร์แดง หางปลาช่อน ดอกปลาหมึก และน้ำประสานทองและมีข้อห้ามในการรักษา ได้แก่ งดใช้ยาตัวอื่นก่อน 1 ชั่วโมง เพราะหากรับประทานยาตัวอื่นควบคู่กันไปด้วยอาจจะส่งผลข้างเคียงไม่ ควรตม้น้ำอัดลมเพราะจะทำให้มีอาการอาเจียน และทำให้ตัวยาไม่ซึมเข้าไปสู่ร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรุณา จันทุม และกัลยารัตน์ กำลังเหลือ (2559) ที่สรุปไว้ว่า วิธีการรักษาโรคซางแบบพื้นบ้านนั้นจะต้องมีการให้หัวครูเพื่อรำลึกถึงครูบาอาจารย์ผู้ให้วิชาความรู้ซึ่งอุปกรณ์ในการให้หัวครูนั้นจะใช้เป็นดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู ซึ่งการรักษาซางส่วนใหญ่ของหมอพื้นบ้านจะเป็นเด็กโดยหมอจะต้องสอบถามอาการเบื้องต้นก่อนทำการรักษา ซึ่งซางส่วนใหญ่จะเป็นแผลบริเวณลำคอ มีตัวยาที่ใช้ในการรักษามีทั้งตัวยาที่เป็นทั้งยาชนิดต้ม และแบบผงเพื่อใช้ละลายและจะต้องสังเกตอาการผู้ป่วยว่ามีอาการอาเจียน ตัวร้อน และเป็นไข้

2. แนวทางส่งเสริมในการรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การส่งเสริมกระบวนการและขั้นตอนในการรักษา การส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยหลังการรักษา การส่งเสริมการยอมรับและความน่าเชื่อถือในการรักษาโรคแบบพื้นบ้าน และแนวทางส่งเสริมผู้สืบทอดวิธีการรักษาโรคซางแบบพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธวัชชัย กมลธรรม (2558) ที่ได้สรุปว่า ความต้องการทางด้านการรักษาสุขภาพ และความเจ็บป่วยของประชาชนได้เป็นอย่างดี เช่น การใช้สมุนไพรพื้นบ้านในชุมชนรู้ขั้นตอนในการรักษาโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านทั้งก่อนการรักษาและการดูแลผู้ป่วยหลังการรักษา พร้อมทั้งสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยจากการรักษา ควรมีการส่งเสริมผู้สืบทอดวิธีการรักษา จะทำให้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้การดูแลสุขภาพที่มีอยู่ในชุมชนให้ได้รับการพัฒนาและต่อยอดทำให้ชุมชนรับประโยชน์จากภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรพื้นบ้านที่สามารถช่วยดูแลรักษาความเจ็บป่วยให้กับชาวบ้านได้ อีกทั้งควรส่งเสริมให้เป็นศูนย์เพื่อการเรียนรู้

สำหรับวัยเด็กเยาวชน วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุตั้งการศึกษาของสุภัทรรชัย สีสะไบและคณะ (2562) ที่สรุปว่า การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และภาครัฐ เพื่อเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพสำหรับคนทุกช่วงวัยอย่างมีส่วนร่วม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิธีการรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาได้แก่ การให้ครูที่ต้องทำพิธีอย่างตั้งใจ การเตรียมผู้ป่วยด้วยการประคบอาการ การเตรียมยาสมุนไพร จากนั้นจึงทำการรักษา และมีข้อห้ามในการรักษา เช่น งดใช้ยาตัวอื่นก่อน 1 ชั่วโมง และไม่ควรดื่มน้ำอัดลม ในขณะที่มีแนวทางส่งเสริมในการรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยการส่งเสริมการหาสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคทางให้ชาวบ้านปลูกสมุนไพรเพื่อการใช้รักษาโรค สาธิตวิธีใช้สมุนไพรอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมกระบวนการและขั้นตอนในการรักษา การดูแลผู้ป่วยทั้งก่อนการรักษาและหลังการรักษา ติดตามอาการอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสร้างการยอมรับในการรักษาโรคทางแบบพื้นบ้านควบคู่การออกกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและส่งเสริมการผู้สืบทอดวิธีการรักษาโรคทางแบบพื้นบ้านจากรุ่นสู่รุ่นให้มีความรู้และความชำนาญ ในการรักษา

ภาพที่ 14 องค์ความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. ควรสร้างการเรียนรู้ด้านการใช้สมุนไพรและการสาธิตให้คนที่สนใจได้เรียนรู้
2. ควรส่งเสริมการใช้สมุนไพรและเพิ่มการปลูกสมุนไพรในพื้นที่ชุมชนบ้านป่าไผ่มาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น
3. ควรมีการจัดอบรมความรู้ในด้านการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลตนเองให้กับคนในพื้นที่ในลักษณะจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อการสาธิตการใช้สมุนไพรในการรักษา

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา จันทุม และกัลยารัตน์ กำลิ่งเหลือ. (2559). การรักษาโรคด้วยสมุนไพรและตำรับยาโบราณของหมอพื้นบ้าน. *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 24(2), 48-57.
- ธวัชชัย กมลธรรม.(2562). *ไทยประสบปัญหาขาดแคลนสมุนไพร*. เข้าถึงได้จาก <https://www.hfocus.org/content/2015/06/10169>.
- ผู้นำชุมชนคนที่ 1, (2563, 2 กุมภาพันธ์). *การรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. (นางสาวพรชิตา จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำชุมชนคนที่ 2, (2563, 2 กุมภาพันธ์). *การรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. (นางสาวพรชิตา จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคทางคนที่ 1. (2563, 2 กุมภาพันธ์). *การรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. (นางสาวพรชิตา จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ป่วยที่รักษาแล้วหายจากโรคทางคนที่ 2, (2563, 2 กุมภาพันธ์). *การรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. (นางสาวพรชิตา จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการรักษาโรคทาง, (2563, 2 กุมภาพันธ์). *การรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. (นางสาวพรชิตา จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)
- สุพน ทิมอ้า. (2551). *การปลูกพืชสมุนไพรสร้างอาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- สุภัทรชัย สีสะใบ, ประเสริฐ อิลาว, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณและพระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2562). ถอดบทเรียนจากพื้นที่: การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 149-170.
- หมอพื้นบ้านคนที่ 1. (2563, 2 กุมภาพันธ์). *การรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. (นางสาวพรชิตา จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)
- หมอพื้นบ้านคนที่ 2, (2563, 2 กุมภาพันธ์). *การรักษาโรคทางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. (นางสาวพรชิตา จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)

หมอพื้นบ้านคนที่ 3, (2563, 2 กุมภาพันธ์). การรักษาโรคซางโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน. (นางสาวพรจิตา
จิตมั่ง, ผู้สัมภาษณ์)